

AVTOTRANSPORT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Yo'ldashev Farhod Alisherovich

Raqobat siyosati va iste'molchilar tadqiqotlari markazi
direktori o'rinbosari
Tel:+998977638555

Annotatsiya

Ushbu maqolada avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi. Tahlilda boshqaruv strategiyalari, raqamli transformatsiya, xizmat sifati, logistika integratsiyasi va iste'molchiga yo'naltirilgan yechimlar asosiy omillar sifatida ko'rsatildi. Xorijiy tajriba asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar, transport korxonalarining barqaror o'sishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqola kompleks va amaliy yondashuvga asoslangan.

Kalit so'zlar: avtotransport korxonalari, raqobatbardoshlik, innovatsiya, xizmat sifati, raqamli boshqaruv, logistika.

Аннотация

В статье рассматривается значение инновационных подходов для повышения конкурентоспособности автотранспортных предприятий. Выделены ключевые факторы, такие как цифровая трансформация, управление ресурсами, качество услуг и логистическая интеграция. Основываясь на анализе зарубежных исследований, предлагаются рекомендации, способствующие устойчивому развитию транспортных компаний. Работа носит прикладной характер и основывается на комплексном анализе.

Ключевые слова: автотранспортные предприятия, конкурентоспособность, инновации, качество услуг, цифровые технологии, логистика.

Abstract

This article explores the role of innovative approaches in enhancing the competitiveness of motor transport enterprises. The study highlights strategic management, digital transformation, service quality, logistics integration, and customer-centered solutions as key success factors. Based on the review of recent international research, practical recommendations are proposed to support sustainable growth and operational efficiency in the transport sector. The paper adopts a comprehensive and applied perspective.

Keywords: motor transport enterprises, competitiveness, innovation, service quality, digital management, logistics.

Hozirgi sharoitda transport xizmatlari global va mintaqaviy miqyosda iqtisodiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, avtotransport korxonalari uchun bozorda raqobatbardosh bo'lish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Tez o'zgarayotgan texnologiyalar, mijozlar ehtiyojlarining murakkablashuvi va bozor talablari korxonalarni innovatsion yondashuvlarga tayanishga majbur qilmoqda. Ana shunday sharoitda transport sohasida innovatsiyalarni izchil joriy etish,

xizmatlar sifati va boshqaruv samaradorligini oshirish orqali korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash mumkin.

Ilmiy manbalar tahliliga ko'ra, avtotransport korxonalarining barqaror o'sishida uchta muhim omil ajralib turadi: boshqaruv tizimining moslashuvchanligi, texnologik yangiliklarni joriy etish darajasi va iste'molchiga yo'naltirilgan xizmat modeli. Yongming va Pongtornkulpanich elektr transport vositalari misolida strategik modellashtirish asosida raqobat ustunligini yaratish bo'yicha samarali yondashuvni taklif qilganlar [1]. Bu kabi tadqiqotlar innovatsion qarorlarning amaliy natijalarini ko'rsatadi.

Halytskyi va Spitsyna esa korxonalarining o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga moslasha olishini ta'minlaydigan tizimli boshqaruv modelini ishlab chiqqanlar [2]. Schulte tomonidan ishlab chiqilgan yuk tashish logistikasi bo'yicha matematik modellar esa operatsion samaradorlikni sezilarli darajada oshirishi mumkinligini isbotlaydi [3]. Xizmat sifatini oshirish va mijoz sadoqatini mustahkamlash masalalari ham dolzarb bo'lib, bu borada Wonglaphat va Fayyaza kabi olimlarning ishlari amaliy jihatdan foydalidir [8].

Moliyaviy strategiyalarni marketing va resurslar boshqaruvi bilan bog'lab olib borish, ayniqsa BYD kompaniyasi tajribasida samarali natijalar bergan [5]. Rui va jamoasi esa raqamli transformatsiya jarayonida resurslarni qayta tashkil qilish va moslashtirishni ilgari surganlar [6]. Basta va Ding esa ehtiyot qismlar bozori va ma'lumotlar tahlili orqali qarorlar qabul qilish tizimlarini chuqur o'rganib, raqobat strategiyalariga yangicha yondashuvni taklif qilganlar [10].

Ushbu tadqiqotlarda ilgari surilgan asosiy konsepsiyalarni umumlashtirib aytganda, transport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishga doir innovatsion strategiyalar yagona yo'nalishda emas, balki o'zaro bog'liq tizimlar orqali shakllanadi. Bu esa mavzuni kompleks yondashuv asosida o'rganishni talab etadi.

Mazkur ilmiy ishda tanlangan metodologik yondashuv sifatida analitik-tahliliy va komparativ (taqqoslovchi) usullar asosida ilg'or xorijiy tajribalar o'rganildi. Adabiyotlar tanlashda asosan so'nggi yillardagi, amaliy qo'llash imkoniyatiga ega bo'lgan ilmiy maqolalarga tayanildi. Maqolalarning kontent-tahlili asosida ularning asosiy tamoyillari, strategik yechimlari va natijalari o'zaro solishtirildi. Bu yondashuv, tahlil va natijalar bosqichida mavzuning nazariy asoslarini aniqroq tushunishga hamda real takliflar ishlab chiqishga yordam berdi.

Tadqiqotning yangiligi shundaki, u mavjud ilmiy ishlardagi fragmentar yondashuvlarni birlashtirib, avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini kompleks va tizimli asosda tahlil qiladi. Ushbu tahlil asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar esa amaliyotga yo'naltirilgan bo'lib, transport sektorida faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun foydali bo'lishi kutilmoqda.

Avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion yondashuvlar bu jarayonning markazida turibdi. Yuzaga kelgan yangi imkoniyatlar, texnologik taraqqiyot va raqamli transformatsiya soha subyektlariga ilgari tasavvur qilib bo'lmaydigan darajada samaradorlik va raqobat ustunligini taqdim etmoqda.

Avvalo, elektromobillar sanoatidagi innovatsion modellar transport korxonalariga bozorning o'zgaruvchan talablariga moslashish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va raqobatbardosh mahsulotlar taklif etish imkonini bermoqda. Yongming va Pongtornkulpanich tomonidan ishlab chiqilgan model amaliy jihatdan mukammallikka yaqin yechim sifatida e'tirof etilishi mumkin [1]. Bu yondashuv nafaqat iqtisodiy samaradorlikni, balki ekologik va ijtimoiy jihatdan ham ijobiy natijalar beradi.

Bundan tashqari, korxonaning ichki imkoniyatlarini to'g'ri baholash, strategik qarorlar orqali innovatsion tizimni shakllantirish va resurslardan oqilona foydalanish raqobatbardoshlikni oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Halytskyi va Spitsyna ushbu yondashuvni tizimli asosda taklif etib, o'z tadqiqotida barqaror va moslashuvchan boshqaruv modelini yaratishga erishgan [2].

Yuk tashish tizimida samaradorlikni oshirishga qaratilgan modellashtirish ishlari, ayniqsa, Schulte tomonidan ishlab chiqilgan matematik va evristik modellar, yuk avtomobillari harakatini optimal rejalashtirish orqali xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirishga yordam bermoqda [3]. Bu metodlar texnik resurslardan maksimal darajada unumli foydalanishni kafolatlaydi.

Xizmat sifati va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvlar ham raqobatning muhim jihatlaridan biri sifatida yuksak baholanmoqda. Wonglaphat o'z izlanishlarida kichik transport operatorlari xizmatlarining sifatini oshirish orqali mijoz sodiqligini ta'minlash bo'yicha muhim nazariy va amaliy xulosalarga erishgan [4]. Bu esa mijozlarga xizmat ko'rsatishdagi har bir tafsilotning qiymatini oshiradi.

Boshqa bir muhim yo'nalish — bu moliyaviy boshqaruv strategiyalarini zamonaviy marketing yondashuvlari bilan integratsiyalashdir. Wang va Wang BYD kompaniyasi misolida buni amalga ko'rsatib bergan bo'lib, ular taklif qilgan model korxona ichki resurslaridan samarali foydalanish orqali barqaror raqobat afzalligi yaratishini isbotlab bergan [5].

Raqamli transformatsiyani amalga oshirish jarayonida resurslarni adaptiv tarzda boshqarish samarali boshqaruv mexanizmlarini shakllantirishga yordam bermoqda. Rui va hammualliflarining tadqiqoti bu borada ilg'or amaliyotlar asosida ishlab chiqilgan bo'lib, Li Auto kompaniyasi misolida bu yondashuvning yuqori samaradorlikka ega ekani isbotlangan [6].

Avtotransport sohasida ehtiyot qismlar bozoridagi raqobat strategiyalari ham yuqori aniqlikda ishlab chiqilgan. Basta tomonidan olib borilgan tahlillar asosida kompaniyalar xizmatdan keyingi bosqichda o'z logistika va distribyutorlik tarmoqlarini yanada samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'lmoqda [7].

Ilovalar orqali xizmat ko'rsatishda esa mijoz tajribasi markazga chiqmoqda. Fayyaza va hamkasblari tadqiqotida ko'rsatilganidek, xavfsizlik, qulaylik va qoniqish kabi omillar asosida qayta xarid qarorlarini boshqarish kompaniya imidjiga va daromad barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [8].

Mintaqaviy logistika tizimlarini integratsiyalash orqali esa transport xizmatlarining sifati, tezligi va uzluksizligi sezilarli darajada oshmoqda. Samoilenko va Pavlova ushbu jarayonni Yevropa tajribasi asosida tahlil qilib, mintaqalararo

transport oqimlarining sinxronlashuvi raqobatga musbat ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaganlar [9].

Nihoyat, raqamli analitika va sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal joriy etilishi orqali transport korxonalarini o'z qarorlarini aniq, tez va ishonchli asosda qabul qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ding tomonidan olib borilgan izlanishlar bu borada yetuk amaliy asoslarni yaratib bergan bo'lib, korxonalarga kelajakdagi o'zgarishlarga tayyor bo'lish imkonini taqdim etmoqda [10].

Yakuniy xulosalardan kelib chiqib aytish mumkinki, avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish borasidagi mavjud ilmiy izlanishlar katta salohiyatga ega bo'lib, bu sohada izchil, tizimli va innovatsion yondashuvlar muvaffaqiyat garovi hisoblanadi. Amalga oshirilayotgan har bir strategik o'zgarish transport tizimining ilg'orlashtirilishiga, xizmatlar sifati oshishiga va eng muhimi, global bozor sharoitlarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga zamin yaratmoqda.

Olib borilgan ilmiy tahlil va adabiyotlar sharhi asosida aniqlanishicha, avtotransport korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Zamonaviy avtomobil sanoati va transport xizmatlari sohasi tobora murakkablashayotgan bozor sharoitida faqat an'anaviy yondashuvlar bilan cheklanmasdan, kompleks va tizimli innovatsiyalarni joriy etish orqali yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion faoliyat asosan quyidagi yo'nalishlarda raqobat ustunligini ta'minlaydi:

- Strategik boshqaruv tizimining transformatsiyasi: resurslar samaradorligi, kapital aylanishi va marketing siyosatini integratsiyalash orqali ichki kuchli tomonlarni kuchaytiradi [2], [5].

- Texnologik innovatsiyalar: yuk tashish faoliyatini optimallashtirish va xizmat sifatini oshirish orqali xarajatlar va vaqt yo'qotilishini kamaytiradi [3], [4].

- Raqamli transformatsiya: axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida tezkor va ishonchli qarorlar qabul qilish imkonini beradi [6], [10].

- Mijozga yo'naltirilgan xizmat modeli: xizmatdan keyingi operatsiyalar, ehtiyot qismlar ta'minoti va mobil ilovalar orqali mijozlar bilan barqaror munosabat o'rnatishga xizmat qiladi [7], [8].

- Mintaqaviy va xalqaro logistika integratsiyasi: transport oqimlarini muvofiqlashtirish orqali mintaqaviy raqobatni kuchaytiradi [9].

Ushbu omillar transport korxonalarining nafaqat iqtisodiy samaradorligini oshiradi, balki ularning bozordagi barqarorligini ham mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Yongming, L., & Pongtornkulpanich, A. (2025). Empirical Analysis and Model to Enhance EV Automobile Market Competitiveness. Lex Localis – Journal of Local Self-Government. <http://lex-localis.org/index.php/LexLocalis/article/download/80190/2/2288>

2. Halytskyi, B., & Spitsyna, A. (2025). Formation of the System of Innovative Development of Motor Transport Enterprises under Conditions of Instability. Research

Europe, 06(08), 9–13. <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/08/re-06.08.2025-9-13.pdf>

3. Schulte, J. (2025). Load Optimization in Truck Logistics: Mathematical Models and Heuristic Approaches. PhD Thesis, Bielefeld University. https://pub.uni-bielefeld.de/download/3005072/3005073/PhD_Thesis_Schulte.pdf

4. Wonglaphat, S. (2025). Business Performance Model of Certified Truck Transport Operators in Thailand. Rajapark Journal, 19(2). <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/download/280986/187109>

5. Wang, J., & Wang, Y. (2025). A Study on Operating Capital Management of BYD Company Based on Channel Management. Development of Humanities and Social Sciences, 6(3). <https://dhss.cscholar.com/article/download/1000224/163>

6. Rui, X., Huan, W., Baolin, Y., & Guohong, W. (2025). The Process Mechanism of Adaptive Resource Orchestration in Promoting Digital Capability Construction: A Case Study Based on Li Auto. Science & Technology Progress and Policy. <https://www.kjib.org/EN/PDF/10.6049/kjibyc.D202409044W>

7. Basta, F. (2025). Analysis and Modelling of Competition in the Spare Parts Aftermarket: The Case of Volkswagen Group Italia. Politecnico di Torino, Master's Thesis. <https://webthesis.biblio.polito.it/36723/>

8. Fayyaza, C., Rachmi, A., & Maskan, M. (2025). The Influence of Perceived Risk and Perceived Enjoyment on Repurchase Decision in the Honda Service Application (Study on BromPit Users at AHASS Blimbing). Jejak Digital: Jurnal Ilmiah, 3(2). <http://indojournal.com/index.php/jejakdigital/article/download/763/661>

9. Samoilenko, B., & Pavlova, O. (2025). Analysis of the Development of the Logistics Services Market in the Context of European Integration Processes. Baltic Journal of Economic Studies, 11(3). <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/2848/2827>

10. Ding, R. (2025). Data Analytics, Decision Support and Upholding Business Ethics in Chinese Automobile Market. University of Glasgow, PhD Thesis. <https://theses.gla.ac.uk/id/eprint/85163>